

ORİJİNAL ARAŞTIRMA ORIGINAL RESEARCH

DOI: 10.5336/healthsci.2023-100620

İnsan Papilloma Virüs Farkındalığına İlişkin Suriyeli Mülteci Kadınlara Yapılan Çevrim İçi Eğitimin Etkinliğinin Değerlendirilmesi: Yarı Deneysel Bir Çalışma

Evaluation of the Effectiveness of Online Training for Syrian Refugee Women on Human Papilloma Virus Awareness: A Quasi-Experimental Study

Elif DAĞLI^a, Feyza AKTAŞ REYHAN^b, Hamide ŞİŞMAN^a, Dudu ALPTEKİN^a

^aÇukurova Üniversitesi Abdi Sütçü Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü, Adana, Türkiye

^bKütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Kütahya, Türkiye

ÖZET Amaç: Araştırma, Türkiye’de yaşayan Suriyeli mülteci kadınlara insan papilloma virüs farkındalığına ilişkin çevrim içi eğitimin etkinliğini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. **Gereç ve Yöntemler:** Araştırma, tek grup ön-test ve son-test modeline dayalı yarı deneysel tasarımıdır. Araştırmanın ön-test verileri eğitimler başlamadan hemen önce, son-test verileri ise eğitimler bittikten hemen sonra ve eğitimler bittikten bir ay sonra olmak üzere iki kez toplanmıştır. Türkiye’nin güneyinde bir ilde yaşayan Suriyeli mülteci kadınlar (n=126) ile çevrim içi olarak gerçekleştirilmiştir. Google Form üzerinden Şubat-Haziran 2023 tarihleri aralığında, kişisel bilgi formu ve Human Papilloma Virüsü (HPV) Bilgi Ölçeği ile çevrim içi toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistikler, Friedman testi ve Wilcoxon sıralı işaretler yöntemi kullanılmıştır. İstatistiksel karşılaştırmalar için $p<0,05$ anlamlılık düzeyinde incelenmiştir. **Bulgular:** Araştırmada yer alan kadınların yaş ortalaması $39,46\pm7,29$, %57,9’u çalışmamakta, %53,2’si ortaöğretim mezunu, %70,6’sı multipar olup; %98,4’ü HPV aşısı, %90,5’i pap smear testi yaptırmadıklarını ve %90,5’i ise HPV eğitimi almadıklarını belirtmiştir. Kadınların eğitim öncesine göre eğitim sonrası HPV bilgi ($\chi^2=236,13$; $p<0,001$), HPV tarama ($\chi^2=222,947$; $p<0,001$), HPV aşı bilgisi ($\chi^2=42,004$; $p<0,001$), HPV aşılama program bilgisi ($\chi^2=109,596$; $p<0,001$) ve HPV toplam ($\chi^2=201,54$; $p<0,001$) puanları arasında anlamlı fark elde edilmiştir. Buna göre eğitimden hemen sonra ile eğitimden bir ay sonraki HPV bilgi, HPV tarama, HPV aşı bilgisi, HPV aşılama program bilgisi ve HPV toplam puan ortalamaları eğitimden önceki puan ortalamalarından daha yüksek elde edilmiştir. **Sonuç:** Mevcut çalışmada; HPV farkındalığı, verilen eğitim sonrasında olumlu yönde artmış, eğitimden bir ay sonra ise bu artış bir miktar azalmakla birlikte eğitim öncesine göre daha yüksek bulunmuştur. Mülteci kadınlara HPV ile ilişkili enfeksiyonlar ve serviks kanserin ortadan kaldırılmasına yönelik taramaların yaygınlaştırılması, sağlık profesyonelleri tarafından bilgilendirilmesi ve danışmanlık hizmetlerinin sürdürülmesi önerilmektedir.

ABSTRACT Objective: The research was conducted to evaluate the effectiveness of online education on cervical cancer awareness for Syrian refugee women living in Türkiye. **Material and Methods:** The research is in a quasi-experimental design based on a single group pretest-posttest model. The pre-test data of the research were collected twice, just before the trainings started, and the post-test data were collected immediately after the trainings were completed and one month after the trainings were completed. It was conducted online with Syrian refugee women (n=126) living in a province in southern Türkiye. It was collected through an online survey via Google Form between February and June 2023, using a personal information form and Human Papilloma Virus (HPV) Knowledge Scale. Descriptive statistics, Friedman test and Wilcoxon ordered signs method were used to evaluate the data. For statistical comparisons, it was examined at the $p<0.05$ significance level. **Results:** The average age of the women in the study is 39.46 ± 7.29 , 57.9% are not working, 53.2% are secondary school graduates, 70.6% are multiparous; 98.4% stated that they did not receive HPV vaccination, 90.5% stated that they did not have a pap-smear test, and 90.5% stated that they did not receive HPV training. A significant difference was found between women’s HPV knowledge ($\chi^2=236.13$; $p<0.001$), HPV screening ($\chi^2=222.947$; $p<0.001$), HPV vaccination knowledge ($\chi^2=42.004$; $p<0.001$), HPV vaccination program knowledge ($\chi^2=109.596$; $p<0.001$) and HPV total scores ($\chi^2=201.54$; $p<0.001$) after the training compared to before the training. Accordingly, HPV knowledge, HPV screening, HPV vaccine knowledge, HPV vaccination program knowledge and HPV total score averages immediately after the training and one month after the training were higher than the mean scores before the training. **Conclusion:** In the current study, HPV awareness increased positively after the training, and although this increase decreased slightly one month after the training, it was found to be higher than before the training. It is recommended that refugee women be given widespread screening to eliminate HPV-related infections and cervical cancer, be informed by health professionals, and continue their counseling services.

Anahtar Kelimeler: İnsan papilloma virüs; farkındalık; Suriye; mülteci; kadın; çevrim içi eğitim

Keywords: Human papilloma virus; awareness; Syria; refugee; women; online education

Correspondence: Elif DAĞLI

Çukurova Üniversitesi Abdi Sütçü Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü, Adana, Türkiye

E-mail: elifarik90@gmail.com

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Health Sciences.

Received: 04 Dec 2023

Received in revised form: 04 Mar 2024

Accepted: 07 Mar 2024

Available online: 25 Mar 2024

2536-4391 / Copyright © 2024 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

İnsan papilloma virüsü [human papilloma virus (HPV)], ulusal ve uluslararası düzeyde önemli bir halk sağlığı sorunu olarak kabul edilen serviks kanseriyle bağlantılı oldukça bulaşıcı bir virüsdür. Serviks kanseri, jinekolojik kanserler arasında yer alan, tarama programları ile erken teşhis edilebilen ve büyüme ilerlemesi önlenemeyen bir kanser türüdür.¹ Serviks kanseri kadınlarda görülen en sık kanserler arasında dördüncü sırada yer almakta ve kanser ölümlerinin önde gelen nedeni olmaktadır. Dünya genelinde (2020) 604.000 yeni serviks kanseri vakası ve serviks kanseri nedeniyle 342.000 ölüm gerçekleşmiştir.²

Dünya Sağlık Örgütü, HPV aşılarının ulusal aşılama programlarına dâhil edilmesini önermektedir. Gelişmiş ülkelerde HPV aşılama oranları yüksek iken, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde aşıya erişimde gecikmeler söz konusudur.³ Ülkemizde HPV aşısı ulusal bağışıklama programına henüz alınmamıştır.⁴ Aşının cinsel aktivite başlamadan (HPV enfeksiyonuyla karşılaşmadan) önce yapılması önerilmektedir.⁵ Dünyada 71 ülkede kız çocuklarına ve 11 ülkede erkek çocuklarına yönelik ulusal aşılama uygulamaları bildirilmektedir. Premalign anogenital lezyonlardan/kanserlerden korunmak için 9 yaş üzeri bireylerde endikedir.⁶

Serviks kanseri dünya genelinde mortalite ve morbidite oranları açısından önde gelen sağlık sorunudur. İnsidansın yüksek olması, HPV tarama yetersizliği ve HPV bilincinin az olması HPV enfeksiyonun yaygın görüldüğünü göstermektedir.⁷ Toplum farkındalığının artırılması, hastalıkların oluşumunun engellenmesi, korumaya yönelik planlamalar ve eğitimler önem arz etmektedir.⁸ Savunmasız kadınların, özellikle de mülteci kadınların, HPV aşısı yoluyla serviks kanserinin birincil ve ikincil önlenmesi ve pap smear testlerinin düzenli uygulanması gibi önleme faaliyetlerine katılımı genellikle sınırlıdır; çoğunlukla sağlık hizmetlerine erişimi doğası gereği engelleyen sosyal dışlanma faktörleriyle ilgili nedenlerden dolayı hizmetler sınırlıdır.⁹ Ülkemizde Suriyeli mülteci kadınların sağlık hizmetlerine erişiminde; dil engeli, ekonomik sorunlar ve kültürel davranışları ön plana çıkmaktadır. Yanı sıra kendi sosyal ortamlarını, bazı geleneksel ve kültürel davranışları sürdürme çabaları uyum sürecini

engellemektedir. Bu durum, geç teşhis ve tedaviye dolayısıyla da kadın sağlığı açısından yaşamı tehdit edici sonuçlara yol açabilmektedir.^{10,11}

Serviks kanserini ele almanın temel stratejilerinden biri HPV taramasının teşvik edilmesidir. HPV ile ilgili eğitim kampanyalarının serviks kanseri taramasını artırdığına dair kanıtlar, bu kampanyaların mülteci grupta da etkili olabileceğini düşündürmektedir.¹¹⁻¹⁵ Kadınlarda serviks kanseri görülme sıklığının yüksek ancak tarama oranlarının özellikle de mültecilerde düşük olduğu göz önüne alındığında, geliştirilmiş HPV farkındalığı serviks kanseri eşitsizliklerinin azaltılmasında önemli bir rol oynayabilir. Ülkemizde mülteci kadınlara bu konuda yapılan çevrim içi çalışmaya rastlanmamış olup, HPV farkındalığı kapsamında mülteci kadınlara özgü, ulaşılabilir ve aktif katılım sağlayabilecekleri bir eğitim uygulanması hedeflenmiştir. Bu çalışmanın amacı, Suriyeli mülteci kadınlara HPV farkındalığına ilişkin çevrim içi eğitimin etkinliğini değerlendirmektir.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

ARAŞTIRMANIN TASARIMI

Araştırma, tek grup ön-test ve son-test modeline dayalı yarı deneysel tasarımdadır. Türkiye'nin güneyinde bir ilde yaşayan Suriyeli mülteci kadınlar ile 2 Şubat 2023-28 Haziran 2023 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırma çevrim içi olarak yürütülmüştür. Bu kapsamda çevrim içi eğitimler, görüntülü grup görüşmesi ve uzaktan eğitimin yapılmasını sağlayan ZOOM® programı ile yapılmıştır.

ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Çalışmanın örneklemini; kartopu örnekleme yöntemi ile çalışmaya katılmaya gönüllü ve dâhil edilme kriterlerini karşılayan Suriyeli mülteci kadınlar oluşturmuştur. Bu kriterleri karşılayan ilk katılımcı, araştırmacıların öğrencisi aracılığıyla ulaştığı aynı ilde yaşayan bir kadındır. İlk katılımcıya ve ardından dâhil edilen sonraki tüm katılımcılara, örnekleme seçim kriterlerine uygun olarak önerebilecekleri birinin olup olmadığı sorularak örnekleme grubuna alınacak kişi sayısı artırılmıştır. Çalışmanın örnekleme büyüklüğünün hesaplanmasında G*Power uygulaması (version 3.1.9.3) kullanılmıştır. Bu doğrultuda

çalışmada örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde COHEN standart etki büyüklüğü 0,70 olarak varsayılmıştır. Böylece I. Tip hata miktarı 0,05, testin gücü (power analiz) 0,80 iken ($\alpha=0,05$, $1-\beta=0,80$, effect size=0,70) minimum örneklem büyüklüğü 126 kadın olarak bulunmuştur. Araştırmaya dâhil edilme kriterleri; Türkçe okuyup-anlayabilen Suriyeli mülteci kadınlar, 30 yaş üstü, araştırmaya katılmaya gönüllü olma ve anket formlarını tam olarak yanıtlama şeklinde belirlenmiştir.

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Veri toplama araçları, kişisel bilgi formu (KBF) ve Human Papilloma Virüsü Bilgi Ölçeği (HPV-BÖ) olarak iki kısımdan oluşmuştur.

KBF, araştırmacı tarafından katılımcıların sosyodemografik özelliklerini ve serviks kanserine yönelik deneyimlerini belirlemeye yönelik geliştirilmiş 17 sorudan oluşmaktadır.

HPV-BÖ; HPV, aşı ve tarama testi bilgilerini ölçmek için (2013) geliştirilmiştir.¹⁶ Toplam 35 maddesi bulunan ölçekte 29 madde 3 alt boyutu ve 6 maddeden oluşan bağımsız bir alt boyutu bulunmaktadır. İlk alt boyutunda 16 madde vardır ve HPV hakkında genel bilgiyi sorgulamaktadır. İkinci alt boyutun 6 maddesi bulunmaktadır ve HPV tarama testleriyle alakalıdır. Üçüncü alt boyutta 7 madde yer almakta olup, HPV aşı bilgileri sorgulanmaktadır. Ölçeğin değerlendirilmesinde doğru cevaplar 1 puan, yanlış cevaplar ve bilmiyorum cevapları 0 puan olarak puanlanmaktadır. Toplamda 0-35 puan arasında puan alınmaktadır ve puan yükselmesi HPV farkındalık seviyesinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir.¹⁷

VERİLERİNİN TOPLANMASI

Araştırma çevrim içi yürütülmüştür. Örneklem dâhil edilen Suriyeli mülteci kadınlar 5 gruba ayrılarak eğitimler verilmiştir. Her bir gruba farklı günlerde toplam 60 dk süren 15 dk arayla iki seansta eğitim verilmiştir. Birinci seansta; kadın üreme organlarının anatomik yapısı, fizyolojisi ve HPV, ikinci seansta ise serviks kanseri risk faktörleri, tarama, tedavi, korunma yolları ve HPV aşısına yer verilmiştir.

Eğitimler, katılımcıların cep telefonlarına mesaj atılarak ve aranarak eğitim günü ve saati bildirilmiştir. Eğitim içeriği, araştırmacılar tarafından literatür

taranarak oluşturulmuştur.^{1,3,5,6,18} Eğitim içeriğini değerlendirmek üzere ebelik alanından 3 uzmandan görüş alınarak, eğitim içeriğinin son hâli oluşturulmuştur Eğitimlerde powerpoint sunum, video ve resimler kullanılmıştır.

Araştırmanın ön*test verileri (KBF ve HPV-BÖ ile) eğitimler başlamadan hemen önce, son-test verileri ise eğitimler bittikten hemen sonra (HPV-BÖ ile) ve eğitimler bittikten bir ay (HPV-BÖ ile) sonra olmak üzere 2 kez toplanmıştır. Google Formlar üzerinden çevrim içi ankete dönüştürülen anket formları, çeşitli ağlar (e-posta, WhatsApp, Facebook vb.) aracılığıyla kişilere gönderilmiştir. Her bir katılımcının yaklaşık 15 dakikada doldurabildiği anket formu, katılımcıların giriş yaptıktan sonra bütün soruları aynı anda görebileceği şekilde düzenlenmiştir. Veri kaybını önlemek adına Google Form ayarları herhangi bir sorunun boş geçilemeyeceği şekilde ayarlanmış ve tüm soruların yanıtlanması zorunlu kılınmıştır.

ARAŞTIRMANIN ETİK İZNİ

Araştırma Helsinki Deklarasyonunun insan deneklerini kapsayan tıbbi araştırmalar etik ilkelerine uyarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma için Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan 6 Ocak 2023 tarihli 129/88 sayılı karar ile etik kurul onayı alınmıştır. Ölçek kullanım izni yazardan alınmıştır.

VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Veri analizinde SPSS 26 program kullanılmıştır. Demografik ve obstetrik özelliklere göre frekans dağılımları verilmiştir. HPV-BÖ ve alt boyutları için ölçek puanlarının normallik testi olarak Shapiro-Wilk istatistiği kullanılmıştır. Normallik varsayımı parametrik yöntemler için temel bir varsayımdır ve bu normallik testinin istatistiksel olarak anlamlı olması ($p>0,05$) skorların normal dağıldığını göstermektedir. Hem genel puanları hem de alt boyutlarının eğitim öncesi, eğitimden hemen sonra ve eğitimden 1 ay sonraki tüm ölçümlerinde normal dağılım göstermediği ($p<0,05$) elde edilmiş ve dolayısıyla 3 farklı zamanda HPV genel bilgi ve alt boyutlarının karşılaştırılmasında Friedman testi yöntemi kullanılmıştır. Anlamlı fark çıkan sonuçlarda farkın hangi ölçümler arasında olduğu ise parametrik olmayan

yöntem olan Wilcoxon sıralı işaretler yöntemi ile karşılaştırılmıştır. İstatistiksel karşılaştırmalar için $p<0,05$ anlamlılık düzeyinde incelenmiştir.

ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırma sonuçları, örneklem sayısı ile sınırlı olup, sadece çalışmanın yapıldığı grup içinde genellenebilir. Ayrıca araştırmada kontrol grubu yoktu ve katılımcılar tek bir coğrafi bölgedendi.

BULGULAR

Araştırmaya 126 kadın katılmıştır. Araştırmada yer alan kadınların yaş ortalaması $39,46\pm7,29$ 'dur. Kadınların %57,9'unun çalışmadığı, %56,3'ünün ilde yaşadığı, %57,9'unun gelirinin giderine denk olduğu, %53,2'sinin ortaöğretim mezunu olduğu ve %96,8'inin evli olduğu belirlenmiştir (Tablo 1).

Kadınların %70,6'sı multipar ve %77,8'i sigara kullanmamaktadır. Kadınların %86,5'i ailede serviks kanseri öyküsü bulunmadığını, %74,6'sı daha önce cinsel yolla bulaşan enfeksiyon geçirmediğini, %98,4'ü HPV aşısı yaptırmadıklarını, %90,5'i pap smear testi yaptırmadıklarını ve %90,5'i ise HPV eğitimi almadıklarını belirtmiştir (Tablo 1).

Kadınların HPV bilgi ($\chi^2=236,13$; $p<0,001$), HPV tarama ($\chi^2=222,947$; $p<0,001$), HPV aşı bilgisi ($\chi^2=42,004$; $p<0,001$), HPV aşılama program bilgisi ($\chi^2=109,596$; $p<0,001$) ve HPV toplam ($\chi^2=201,54$; $p<0,001$) puanları arasında anlamlı fark elde edilmiştir. Buna göre eğitimden hemen sonra ile eğitimden bir ay sonraki HPV bilgi, HPV tarama, HPV aşı bilgisi ve HPV aşılama program bilgisi ile HPV toplam puan ortalamaları eğitimden önceki puan ortalamalarından daha yüksek elde edilmiştir. Ayrıca eğitimden hemen sonra, eğitimden bir ay sonraki HPV bilgi, HPV tarama, HPV aşı bilgisi ve HPV aşılama program bilgisi ile HPV toplam puan ortalamaları arasında ise anlamlı farklılık yoktur ($p>0,05$) (Tablo 2).

HPV toplam puanları ile tüm alt boyutlarının eğitim öncesi, eğitimden hemen sonra, eğitimden bir ay sonraki ölçümleri arasındaki fark için etki büyüklüğü Kendall W katsayısı ile elde edilmiştir. Etki büyüklüğünün yorumlanmasında ise 0-0,40: zayıf düzeyde, 0,40-0,80: orta düzeyde ve 0,80'den bü-

TABLO 1: Kadınların sosyodemografik ve bazı özelliklere göre dağılımı.

Değişkenler	Grup	n (%)
Çalışma durumu	Evet	53 (42,1)
	Hayır	73 (57,9)
Yaşadığı yer	Köy	16 (12,7)
	İlçe	39 (31,0)
	İl	71 (56,3)
Gelir düzeyi	Gelir giderden az	43 (34,2)
	Gelir gidere denk	73 (57,9)
	Gelir giderden fazla	10 (7,9)
Eğitim	Okuryazar	9 (7,1)
	İlköğretim	29 (23,0)
	Ortaöğretim	67 (53,2)
	Üniversite ve üzeri	21 (16,7)
Medeni durumu	Bekâr	4 (3,2)
	Evli	122 (96,8)
Doğum sayısı grup	Primipar	5 (4,0)
	Multipar	89 (70,6)
	Grand multipar	32 (25,4)
Sigara kullanımı	Evet	28 (22,2)
	Hayır	98 (77,8)
Ailede serviks kanseri öyküsü	Evet	17 (13,5)
	Hayır	109 (86,5)
Daha önce CYBE geçirme	Evet	32 (25,4)
	Hayır	94 (74,6)
HPV aşısı yaptırma	Evet	2 (1,6)
	Hayır	124 (98,4)
Pap smear testi yaptırma	Evet	12 (9,5)
	Hayır	114 (90,5)
HPV eğitimi alma durumu	Evet	12 (9,5)
	Hayır	114 (90,5)

CYBE: Cinsel yolla bulaşan enfeksiyon; HPV: İnsan papilloma virüsü.

yükse güçlü düzeyde etki vardır. Dolayısıyla HPV bilgi için etki büyüklüğü 0,937, HPV tarama için 0,885 ve HPV toplam puanları için etki büyüklüğü 0,801 olarak elde edilmiş olup güçlü düzeyde etki vardır. HPV aşılama program bilgisi için etki büyüklüğü 0,435 yani orta düzeyde etki iken, HPV aşı bilgisi için etki büyüklüğü 0,168 olup düşük düzeyde etkiyi gösterir (Tablo 2).

TARTIŞMA

Bu çalışmada, Suriyeli mülteci kadınlara HPV farkındalığına ilişkin yapılan çevrim içi eğitimin etkinliği değerlendirilmiştir. Çalışmada HPV, HPV tarama, aşı ve aşılama program bilgisi toplam puan ortalamaları, verilen eğitim sonrasında olumlu yönde

TABLO 2: Kadınların eğitim öncesi ve sonrası HPV genel ve alt boyut puanlarının karşılaştırma tablosu.

Ölçümler	HPV bilgi X±SS	HPV tarama X±SS	HPV aşı bilgisi X±SS	HPV aşılama program bilgisi X±SS	HPV toplam X±SS
Eğitim öncesi (1)	6,48±4,48	3,37±1,62	4,93±1,65	1,56±1,32	16,34±6,55
Eğitimden hemen sonra (2)	16±0	6±0	6,04±0,69	3,37±0,77	31,4±1,15
Eğitimden bir ay sonra (3)	15,42±1,11	5,86±0,45	5,94±0,8	3,31±0,78	30,52±2,04
χ^2	236,13	222,947	42,404	109,596	201,504
p	<0,001*	<0,001*	<0,001*	<0,001*	<0,001*
Fark**	2,3>1	2,3>1	2,3>1	2,3>1	2,3>1
Etki büyüklüğü***	0,937	0,885	0,168	0,435	0,801

*p<0,05; **Wilcoxon sıralı işaretler testi; ***Kendall W katsayısı; HPV: İnsan papilloma virüsü; SS: Standart sapma.

artmış, eğitimden bir ay sonra ise bu artış bir miktar azalmakla birlikte eğitim öncesine göre daha yüksek elde edilmiştir.

Kapsamlı serviks kanseri kontrolü; birincil önleme (HPV'ye karşı aşılama), ikincil koruma (kansere öncesi lezyonların taranması ve tedavisi), üçüncül önleme (invaziv serviks kanserinin teşhisi ve tedavisi) ve palyatif bakımı içerir.⁸ HPV enfeksiyonunun genital siğillere ve serviks kanserine sebep olduğuna dair farkındalık için bilgi düzeyi önemlidir.^{11,19} Mevcut araştırmada, mülteci kadınların %98,4'ü HPV aşısı yaptırmadıklarını, %90,5'i pap smear testi yaptırmadıklarını ve %90,5'i ise HPV bilgisi almadığını belirtmiştir. Suriyeli mülteciler arasında HPV farkındalık oranının düşük olduğuna ilişkin tespit ettiğimiz bulgular, daha önce Arap kadınları üzerinde yapılan bazı çalışmaların sonuçlarıyla benzerlik taşımaktadır.²⁰⁻²² Örneğin, Ürdün'de kadınlar arasında bu tarama testlerinin uygulanması üzerine yapılan bir araştırma, serviks kanseri tarama prevalansının %15,3 olduğunu bildirmiştir.²⁰ Ayrıca Kanada ve Avustralya'daki Müslüman kadın göçmenlerde de serviks kanseri taramalarına katılımın son derece düşük olduğu bildirilmiştir.^{21,22} Dolayısıyla bu çalışmada, Suriyeli kadın mülteciler arasında HPV'ye ilişkin farkındalık oranının düşük olması, daha önce yapılan araştırmaların bulgularıyla benzer niteliktedir. Göçmen kadınlar; dinî veya etnik kökeni ne olursa olsun, sosyoekonomik durum, sağlık sigortası durumu, dil becerilerinin yetersizliği, tarama testi farkındalığı eksikliği, sağlık hizmetlerine erişimde zorluklar, kültürel inançlar ve tarama testi prosedürlerine ilişkin kaygı nedeniyle tarama engelleriyle karşı kar-

şıya kalmaktadır.²³ Hizmetlerin alımını etkileyen dil, sosyokültürel faktörler ve geleneksel inançlar gibi zorlukların ve engellerin belirlenmesi, HPV farkındalığının ve hizmetlerin alımının geliştirilmesi için önemlidir. Servikal kanser taramasının hedef popülasyondaki tüm bireylere uygulanması son derece önemlidir.²⁴ Bu sorunların aşılabilmesi için özellikle koruyucu sağlık hizmetlerinin mültecilere göre yeniden yapılandırılması gerekmektedir.

Bu çalışmada, eğitimden hemen sonra ile eğitimden bir ay sonraki ölçek puan ortalamaları eğitimden önceki puan ortalamalarından daha yüksek elde edilmiştir. Yani verilen çevrim içi eğitim mülteci kadınlarda HPV bilgi, HPV tarama, HPV aşı bilgisi ve HPV aşılama program bilgisi ile HPV genel bilgi düzeylerini artırmış aynı zamanda kalıcılık sağlanmıştır. Verdiğimiz çevrim içi eğitim mülteci kadınların genel HPV bilgisini artırmıştır. Bu durumun mültecilerin HPV enfeksiyonlarından ve ileri vadede serviks kanserinden korunmalarında koruyucu önlem almaları açısından etkili olacağı düşünülmektedir. Benzer olarak Oleed, video destekli eğitimle Güney Asyalı kadınların serviks kanseri taramasına ilişkin farkındalığın arttığı, eğitimsel müdahaleler sonrasında randevu sayısının da arttığı bildirilmiştir.²⁵ Başka bir çalışmada, Eghbal ve ark. çalışmalarında eğitim müdahalesinin deney grubundaki kadınların serviks kanseri hakkındaki bilgi puanını artırdığını tespit etmiştir.²⁶ Yanı sıra Shobeiri ve ark. eğitim müdahalesinden sonra HPV bilgi puanının arttığını göstermiştir.²⁷ Diğer çalışmalar, farkındalık düzeyi ile performans arasında anlamlı ve doğrudan bir ilişki olduğunu, dolayısıyla farkındalık arttıkça pap smear

testi yaptırmaya şansının arttığını göstermiştir.²⁸⁻³² Çalışma bulguları literatürle uyumludur. Sağlık bir insan hakkıdır ve tüm kadınlar mümkün olan en yüksek sağlık hizmetleri standartlarına erişmeyi hak eder. Sağlık hakkı, kadınların yaşadığı her yerde ve mülteci, sığınmacı veya göçmen statülerine bakılmaksızın desteklenmelidir.

SONUÇ

Çalışmada HPV farkındalığı, verilen eğitim sonrasında olumlu yönde artmış, eğitimden bir ay sonra ise bu artış bir miktar azalmakla birlikte eğitim öncesine göre daha yüksek bulunmuştur.

Kadınların uzun vadeli sağlık durumlarının iyileştirilmesinde koruyucu sağlık hizmetlerinin kullanımı oldukça önemlidir. Çevrim içi yöntemle mülteci kadınlara verilen HPV farkındalığı eğitimlerinin farklı örneklerle, kontrol grubuyla veya farklı yöntemlerle kıyaslamalı, daha geniş bir sürede ve aşamalı olarak yapılması önerilmektedir. Ayrıca mülteci kadınlarda dâhil tüm kadınlarda HPV ile ilişkili enfeksiyonlar ve serviks kanserin ortadan kaldırılmasına yönelik taramaların yaygınlaştırılması, sağlık profesyonelleri tarafından bilgilendirilmesi ve danışmanlık hizmetlerinin sürdürülmesi önerilmektedir.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: Elif Dağlı; **Tasarım:** Elif Dağlı; **Denetleme/Danışmanlık:** Elif Dağlı, Feyza Aktaş Reyhan, Hamide Şişman, Dudu Alptekin; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** Elif Dağlı, Hamide Şişman, Dudu Alptekin; **Analiz ve/veya Yorum:** Elif Dağlı, Feyza Aktaş Reyhan, Hamide Şişman, Dudu Alptekin; **Kaynak Taraması:** Elif Dağlı, Feyza Aktaş Reyhan, Hamide Şişman, Dudu Alptekin; **Makalenin Yazımı:** Elif Dağlı, Feyza Aktaş Reyhan; **Eleştirel İnceleme:** Elif Dağlı, Feyza Aktaş Reyhan, Hamide Şişman, Dudu Alptekin; **Kaynaklar ve Fon Sağlama:** Elif Dağlı, Feyza Aktaş Reyhan, Hamide Şişman, Dudu Alptekin; **Malzeme:** Elif Dağlı, Feyza Aktaş Reyhan, Hamide Şişman, Dudu Alptekin; **Diğer:** Elif Dağlı, Feyza Aktaş Reyhan, Hamide Şişman, Dudu Alptekin.

KAYNAKLAR

1. World Health Organization-WHO. Updates recommendations on HPV vaccination schedule. 2022a. (access date: 12.09.2023 20:35)
2. Sung H, Ferlay J, Siegel RL, Laversanne M, Soerjomataram I, Jemal A, et al. Global Cancer Statistics 2020: GLOBOCAN Estimates of Incidence and Mortality Worldwide for 36 Cancers in 185 Countries. CA Cancer J Clin. 2021;71(3):209-49. PMID: 33538338.
3. World Health Organization-WHO. Cancer elimination initiative. 2022b. (access date: 12.09.2023 23:20) Verilen erişim tarihi için erişim linki eklenmelidir.
4. Topkara FN, Dağlı E. Examination of the relationship between parents' attitudes and beliefs about human papillomavirus vaccine and health literacy. Mid Blac Sea J Health Sci. 2023;9(2):325-40. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgldefindmkaj/https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2976114
5. World Health Organization-WHO. Cervical cancer elimination initiative: from call to action to global movement. 2023a. (access date: 12.09.2023 23:25) Verilen erişim tarihi için erişim linki eklenmelidir.
6. World Health Organization-WHO. Human papillomavirus and cancer. 2023b. (access date: 12.09.2023 23:50) Verilen erişim tarihi için erişim linki eklenmelidir.
7. Aydın-Kartal Y, Yazıcı S, Solt A, Dutucu N, Günaydın S, Cifti ET, Arık E. Evaluation of the Pap smear test status of women and affecting factors. Int J Caring Sciences. 2018;11(2):1231-8. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgldefindmkaj/https://www.internationaljournalofcaringsciences.org/docs/67_aydin_original_10_2.pdf
8. Szymonowicz KA, Chen J. Biological and clinical aspects of HPV-related cancers. Cancer Biol Med. 2020;17(4):864-78. PMID: 33299640; PMCID: PMC7721094.
9. Holt HK, Zhang X, Hu SY, Zhao FH, Smith JS, Qiao YL. Inequalities in cervical cancer screening uptake between chinese migrant women and local women: a cross-sectional study. Cancer Control. 2021;28:1073274820985792. PMID: 33517761; PMCID: PMC8482714.
10. Yağmur Y, Aytekin S. Mülteci kadınların üreme sağlığı sorunları ve çözüm önerileri [Refugee women's reproductive health issues and suggested solutions]. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi. 2018;11(1):56-60. https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuhfed/issue/46786/586677
11. Önal A, Keklik B. Mülteci ve sığınmacıların sağlık hizmetlerine erişimde yaşadığı sorunlar: Isparta ilinde bir uygulama [A study on the problems encountered by refugees and asylum-seekers in their access to healthcare services in Isparta province]. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi. 2016;7(15):132-48. https://dergipark.org.tr/tr/pub/vizyoner/issue/23672/252112

12. Dağ H, Dönmez S, Sezer H, Şendağ F, Sevil Ü, Saruhan A. İki farklı öğretim tekniğinin hemşirelik öğrencilerinin HPV ile ilgili bilgi düzeylerine etkisinin incelenmesi [The effects of two different teaching techniques on the knowledge level of nursing students about HPV]. *Gaziantep Med J*. 2015;21(2):90-8. <https://eurjther.com/index.php/home/article/view/924/739>
13. Dönmez A, Karaca-Saydam B. HPV pozitif kadınlara serviks kanserini önlemeye yönelik verilen planlı eğitimin sağlıklı yaşam biçimi davranışlarına etkisi [The effect of planned training aiming to prevent cervical cancer in women with hpv positive on healthy lifestyle behaviors]. *Ebelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2019;2(3):81-7. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esbder/issue/51262/601018>
14. Kim M, Lee H, Kiang P, Aronowitz T, Sheldon LK, Shi L, et al. A Storytelling Intervention in a Mobile, Web-Based Platform: A Pilot Randomized Controlled Trial to Evaluate the Preliminary Effectiveness to Promote Human Papillomavirus Vaccination in Korean American College Women. *Health Educ Behav*. 2020;47(2):258-63. PMID: 31958991; PMCID: PMC7337257.
15. Eittah HFA, Aljohani KAS, Aljohani MSE. Enhancing the knowledge of cervical cancer screening among female nursing students: an interventional educational program. *Sudan J Med Sci*. 2020;15(4):431-9. <https://knepublishing.com/index.php/SJMS/article/view/8166>
16. Waller J, Ostini R, Marlow LA, McCaffery K, Zimet G. Validation of a measure of knowledge about human papillomavirus (HPV) using item response theory and classical test theory. *Prev Med*. 2013;56(1):35-40. PMID: 23142106.
17. Demir F. Human Papilloma Virüsü (HPV) Bilgi Ölçeği'nin Türkçe geçerlik ve güvenirliği [Yüksek lisans tezi]. Ankara: Sağlık Bilimleri Üniversitesi; 2019. Kaynağa direkt erişim sağlanabilecek link bilgisi ve erişim tarihi eklenmelidir.
18. American College of Obstetricians and Gynecologists-ACOG. Human Papillomavirus Vaccination 2023. (access date: 21.01.2024 23:52) Verilen erişim tarihi için erişim linki eklenmelidir.
19. Tobaqy MA, Mehdar SA, Altayeb TI, Saad TM, Alqutub ST. Parental knowledge, views, and perceptions of human papilloma virus infection and vaccination-cross-sectional descriptive study. *J Family Med Prim Care*. 2023;12(3):556-60. PMID: 37122659; PMCID: PMC10131950.
20. Pengpid S, Peltzer K, Zhang C. Uptake and correlates of cervical and breast cancer screening among women in Jordan: National results of the 2017-2018 Population and Family Health Survey. *Gend. Behav*. 2021;19(2):17751-8. <https://www.ajol.info/index.php/gab/article/view/212821>
21. Azhar S, Wyatt LC, Johkakar V, Patel S, Raveis VH, Kwon SC, et al. Associations between Spiritual Health Locus of Control, Perceived Discrimination and Breast and Cervical Cancer Screening for Muslim American Women in New York City. *Clin Breast Cancer*. 2022;22(4):e586-e96. PMID: 35078722; PMCID: PMC9149053.
22. Yeasmeen T, Kelaher M, Brotherton JML, Malloy MJ. Understanding the participation of breast screening among women born in predominantly Muslim countries living in Victoria, Australia from record-linkage data. *PLoS One*. 2020;15(8):e0237341. PMID: 32764828; PMCID: PMC7413407.
23. Afsah YR, Kaneko N. Barriers to cervical cancer screening faced by immigrant Muslim women: a systematic scoping review. *BMC Public Health*. 2023;23(1):2375. PMID: 38037019; PMCID: PMC10687813.
24. Hamdiui N, Stein ML, van Steenberg J, Crutzen R, Bouman M, Khan A, et al. Evaluation of a web-based culturally sensitive educational video to facilitate informed cervical cancer screening decisions among Turkish- and Moroccan-Dutch women aged 30 to 60 years: randomized intervention study. *J Med Internet Res*. 2022;24(10):e35962. PMID: 36287585; PMCID: PMC9647450.
25. Oloed H. Increasing cervical cancer screening rate among uninsured South Asian females between ages of twenty-one and sixty-five: A quality improvement project to evaluate the effectiveness of video-assisted targeted education in a South Florida Clinic. (access date: 21.01.2024 23:52). Verilen erişim tarihi için erişim linki eklenmelidir.
26. Eghbal SB, Karimy M, Kasmaei P, Roshan ZA, Valipour R, Attari SM. Evaluating the effect of an educational program on increasing cervical cancer screening behavior among rural women in Guilan, Iran. *BMC Womens Health*. 2020;20(1):149. PMID: 32689993; PMCID: PMC7372794.
27. Shobeiri F, Javad MT, Parsa P, Roshanaei G. Effects of Group Training Based on the Health Belief Model on Knowledge and Behavior Regarding the Pap Smear Test in Iranian Women: a Quasi-Experimental Study. *Asian Pac J Cancer Prev*. 2016;17(6):2871-6. PMID: 27356705.
28. Lee HY, Lee MH. Barriers to Cervical Cancer Screening and Prevention in Young Korean Immigrant Women: Implications for Intervention Development. *J Transcult Nurs*. 2017;28(4):353-62. PMID: 27193752.
29. Karimy M, Azarpira H, Araban M. Using Health Belief Model Constructs to Examine Differences in Adherence to Pap Test Recommendations among Iranian Women. *Asian Pac J Cancer Prev*. 2017;18(5):1389-94. PMID: 28612592; PMCID: PMC5555552.
30. An S, Park H. Effectiveness of preventive education on cervical cancer for North Korean refugee women. *J Korea Contents Ass*. 2019;19(4):381-93. <https://koreascience.kr/article/JAKO201914456457300.page>
31. Erenoğlu R, Yaman Sözbir Ş. The effect of health education given to Syrian refugee women in their own language on awareness of breast and cervical cancer, in Turkey: a randomized controlled trial. *J Cancer Educ*. 2020;35(2):241-7. Erratum in: *J Cancer Educ*. 2020; PMID: 31414370.
32. Power R, Ussher JM, Hawkey A, Missiakos O, Perz J, Ogunsiyi O, et al. Co-designed, culturally tailored cervical screening education with migrant and refugee women in Australia: a feasibility study. *BMC Womens Health*. 2022;22(1):353. PMID: 35987620; PMCID: PMC9391656.